

**FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING
MEDLEMSBLAD 12. ÅRGANG NR. 1 — FORÅR 2025**

HUMLEBÆK HAVN OG KROGERUP, SE PROGRAM SIDE 13

Medlemsbladet BROEN udkommer to gange årligt og sendes til Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemmer.

FORSIDEFOTO

Luftfoto af Humlebæk Havn og Fiskerlejet.

Øverst i billedet ses Krogerup. Dette forår har vi 2 forskellige arrangementer omkring Krogerup, se side 13.

Foto: Fredensborg Arkiverne

INDHOLD

Side	3	Formanden har ordet
Side	4	De tyske piger i Humlebæk 1943-44
Side	11	Program
Side	15	Marie Hammer – en usædvanlig kvinde
Side	20	Sørup Privatskole
Side	24	Bestyrelsen

MEDLEMSBLADET BROEN

Redaktør: Jeppe Tom-Petersen
broen.jeppe.tom.petersen@gmail.com — tlf. 20 72 61 30

Layout: Anne Marie Brammer

Oplag: 500 eksemplarer — ISSN 2246-2570

Deadline: Materiale til næste nummer modtages senest 15.06.2025.
Tekst og illustrationer sendes elektronisk til bladets redaktør.

www: fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk

Mail: fredhumlelokalhist@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk

FØRSTE HALVÅR 2025

Bestyrelsen ønsker sine medlemmer Godt Nytår!

I bladet er indlagt program for foredrag og arrangementer i perioden frem til sommerferien. Vi håber, at medlemmerne vil finde interesse i at deltage i et eller flere af disse.

Kontingent for kalenderåret 2025 er uændret kr. 185,00 pr. husstand, og information om indbetaling og tidsfrist fremgår af rød tekstblok på side 14.

Foreningen har på nuværende tidspunkt 421 husstande som medlemmer.

Der har været afholdt 9 arrangementer i 2024. Alle arrangementer har både været velbesøgte og spændende. Foreningen har ligeledes deltaget i Slotsmarkedet i Fredensborg og ved Byens Dag i Humlebæk. Begge steder havde vi nogle travle dage, hvor vi fik talt med mange mennesker, der var interesseret i lokalhistorie, og vi fik også nogle nye medlemmer.

Medlemsbladet BROEN, der udsendes to gange om året, ved vi, fra tilbagemeldinger fra mange medlemmer, bliver værdsat.

Bestyrelsen har indtryk af, at årbogen for 2024 "Hvad protokollerne fortæller 1842-1890" er blevet vel modtaget af foreningens medlemmer.

Bestyrelsen er blot en lille repræsentation af medlemskredsen og arbejder for fremme af foreningens formål gennem foredrag og arrangementer, artikler i BROEN og udsendelse af årbog. Vi skal opfordre medlemmerne til at komme med ideer til interessante emner og eventuelt foreslå udbredelsen heraf gennem f.eks. artikler mv.

På gensyn til foreningens forskellige aktiviteter i 2025.

**Else Mariager,
Formand**

STRANDHØJSVEJ 3 OG 7 HVOR DER I 1943-44 VAR KLV-LEJRE
(FLYFOTOS FRA 1949, DET KGL. BIBLIOTEK)

DE TYSKE PIGER I HUMLEBÆK 1943-44

Af Peter Heiberg

Under 2. Verdenskrig blev mange tyske byer udsat for bombardementer fra de allierede styrker. Angrebene skabte ikke kun omfattende materielle ødelæggelser, men også store humanitære katastrofer, hvor tusindvis af civile, herun-

der mange børn, blev hjemløse og traumatiserede. For at beskytte børnene og give dem en vis normalitet i krigens kaos blev der bl.a. skabt en organisation: KLV (Kinderlandverschickung), som sendte børn fra de mest udsatte byer til mere sikre områder, bl.a. til Danmark.

HVAD VAR KLV?

Kinderlandverschickung blev organiseret af Hitlerjugend. Børnene blev indkvarteret i lejre, ofte i afsides egne, hvor de kunne modtage undervisning, mad og husly væk fra krigens rædsler og undgå at være for iøjnefaldende for lokalbefolkningen. Programmet var også ment som en måde at opretholde den nazistiske ideologi ved at sikre, at børnene blev opdraget i et kontrolleret miljø væk fra de eventuelle nedbrydende påvirkninger af krigen.

Under den tyske besættelse 1940-45 blev Danmark i de første år betragtet som et relativt sikkert sted sammenlignet med selve Tyskland og mange af de andre tyskbesatte lande. Fra 1942 til 1945 blev nogle tusinde tyske piger og drenge sendt til KLV-lejre (en slags skolehjem) i Danmark. Der var i alt 25-30 lejre placeret på Sjælland og i Sønderjylland, hvor børnene typisk blev indkvarteret på hoteller, sommerpensioner og store villaer, som blev omdannet til midlertidige skolehjem for dem.

I en sang fra en lejr blev beliggenheden beskrevet således: "Hier liegt vor der Tür uns der Strand" (Her ligger stranden foran os, lige uden for døren), og børnene glædede sig over at være fri for "Bomben und Brand".

VÆRNEMAGEROPKØB

I gamle Asminderød-Grønholt Kommune var der i 1943-44 KLV-lejre i sommerpensionerne Strandhøjsvej nr. 3, »Tjørnebakken«, og nr. 7, »Strandhøj«, med 30 piger i hver villa. Lejrdeltagerne var 10-14-årige piger, alle medlemmer af Hitlerjugends pigeorganisation JMB (Jungmädelbund), som bar uniform. De kom fra Düsseldorf, Bremen, Bremerhaven og Osnabrück.

Tyskerne afholdt sig fra at købe eller ekspropriere danske ejendomme til dette formål, men samarbejdsvillige danskere (værnemagere) gjorde det i stedet. Det var især "Ejendomsaktieselskabet af 24. april

**JMB-PIGE
I SOMMER-
UNIFORM**

1943" med sagføreren og nazisten Børge Bryld som bagmand, der stod bag disse ejendomsopkøb – fx i Snekkersten og ved Frederiksværk. I Humlebæk kom man dog overens med ejerne af begge villaer, som udlejede til overpris (typisk en tredjedel af en anslået købspris om året), men tyskerne kunne være ligeglade med prisen, da de blot kunne hente pengene fra Clearingkontoen i den danske Nationalbank.

TRYGHED OG DISCIPLIN

I KLV-lejrene oplevede børnene en blanding af både tryghed og disciplin. Hverdagen var stramt struktureret med undervisning i gængse fag som tysk, regning, geografi, udflugter og ikke mindst nazistisk skoling og sport (benævnt JM-Dienst). Alt foregik fra kl. 7:00 morgen til kl. 21:00 aften med et langt frikvarter mellem kl. 12:30 og 15:00. Hertil kom sovesalsinspektioner (omfattende eftersyn af bl.a. sengeredning og hårbørster – en dag blev der fundet hele syv hår i en børste).

FRA PIGERNES DAGLIGDAG PÅ »STRANDHØJ« MED UNDERVISNING (DENNE SIDE), KORSANG, KARTOFFELSKRÆLNING OG OPVASK (MODSATTE SIDE).

Målet var, at børnene skulle opleve en vis normalitet, men samtidig blev der lagt stor vægt på at opretholde nazistiske værdier og ideologi. Pædagogerne og lederne i lejrene var som udgangspunkt medlemmer af nazistiske organisationer, som sikrede, at børnene blev opdraget i overensstemmelse med regimets doktriner.

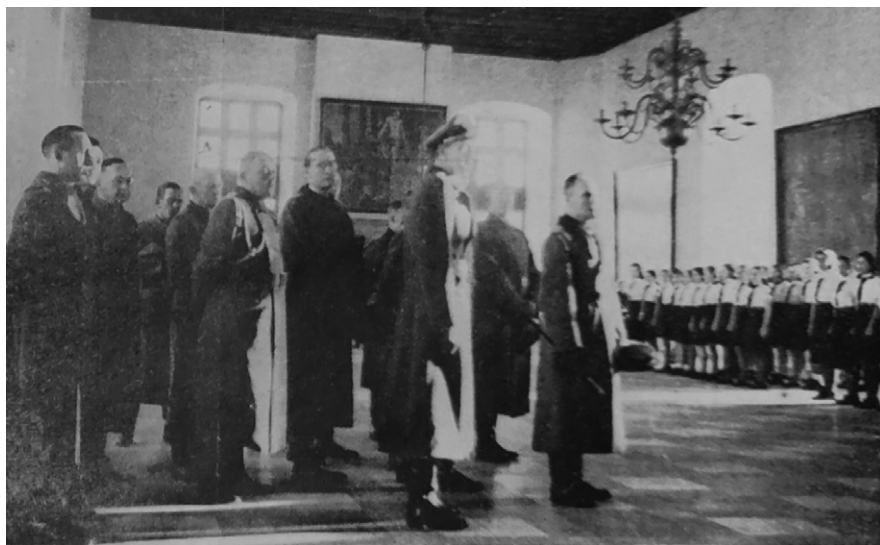
Ved første holds afrejse beskrev en af pigerne fra »Tjørnebakken« sin oplevelse af opholdet således: "KLV-lejren er meget givende. Den strukturerede daglig-

dag lærer én at holde orden. I det store fællesskab er det lettere at følge gode eksempler. Skoleundervisningen gennemføres uden forstyrrelser. Samarbejdet giver mange fordele. Man kan altid spørge læreren, få hjælp fra en pige eller forklare noget til andre. Jungmädel-tjenesten holdes også mere regelmæssigt end derhjemme, hvilket styrker både den fysiske træning og den politiske dannelse. Men ingen skal tro, at vi kun arbejder hele tiden. Lejrlivet rummer også fejring, fester og glade stunder." Der var således udklædningsfester, udflugt til Kronborg, lanternefest og korsang. En morgen var navnene på alle rum blevet omdøbt. Toilettet hed pludselig "Knallgasfabrikken", en sovesal "Hotel den Standhaftige Lus", og et lederværelse blev kaldt "Dyretæmmeren".

Højdepunktet under pigernes ophold var dog generalfeltmarskal Rommels modtagelse af KLV-børn fra Nordsjælland på Kronborg den 10. december 1943. Det skete mens han var på inspektionsrejse i Danmark for at vurdere Atlantvoldens forsvarsstillinger og planlægge modangreb, hvis de allierede gik i land et eller flere steder langs Atlanterhavskysten fra Pyrenæerne til Nordkap.

Selvom børnene var beskyttet mod de værste følger af krigen, var livet i lejrene ikke uden udfordringer. Mange børn savnede naturligvis deres familier og

**GENERALFELTMARSKAL ROMMEL TAGER IMOD KLV-BØRN
I RIDDERSALEN PÅ KRONBORG, DECEMBER 1943.**

hjem, og der var en konstant bekymring for, hvordan de nærmeste klarede sig i det bombede og efterhånden sultende Tyskland. Til forældrene skrev børnene breve under hele opholdet, og samtidig udgav KLV månedsbladet Die Brücke im Norden, som trykte udvalgte breve og bragte fotoreportager fra lejrene samt artikler om dansk kultur og historie. Brevene beskrev ofte, hvordan pigerne tog på i vægt. En skrev bl.a.: "Her har mange piger taget over eller omkring 20 pund på. Det passer alt sammen, og hvis I kunne se mig spise, og hvilke portioner jeg skovler ind... Jeg mæsker mig virkelig!" Senere tilføjede hun: "... og der er flødeskum næsten hver søndag."

I beretningerne i Die Brücke im Norden blev det også fremhævet, at børnene blev godt modtaget i lokalsamfundet, og at der ingen konflikter var med lokalbefolkningen. Således var det også i Humlebæk. En fortælling beskrev: "Den lokale befolknings opførsel har indtil videre ikke givet anledning til klager. Ofte stopper forbipasserende ved vores hæk og ser interesseret til, når vores piger leger eller synger i haven. Forretningsfolkene er generelt høflige og imødekommende."

Efter et frisørbesøg i Humlebæk mødte pigerne en dansker, som talte tysk, og som underholdt sig venligt og sjovt med dem. Han tilbød dem penge, så de kunne købe is, men børnene afslog høfligt. Da den næste gruppe kom, tilbød han ikke penge, men købte straks fem isvafler. Børnene indrømmede, at dem tog vi imod, for han havde jo købt dem til os, og vi ville have fornærmet ham, hvis vi ikke havde taget imod dem.

EFTER 29. AUGUST '43

Efter 29. august 1943, med Folkestrejken og regeringens tilbagetræden, ændrede situationen i Danmark sig drastisk. Stemningen blev meget anspændt med mange konfrontationer mellem tyskere og danskere samt tiltagende sabotage. Disse begivenheder påvirkede næppe det daglige liv i villaerne på Strandhøjsvej. Ved første holds afrejse den 16. januar 1944 var der kun lovord om opholdet. Endnu et hold piger blev indkvarteret i villaerne fra januar til juli 1944, og fra denne gruppe er der kun en enkelt beretning om en idrætsdag. Herefter var tiden som KLV-lejre slut.

FORÆLDRETIDS-
SKRIFTET MED
BØRNEBREVENE FRA
DANMARK.

JMB-PIGER FRA »TJØRNEBAKKEN« FÅR FORFRISKNING EFTER FULDFØRT TRÆNING.

DE BALTISKE FLYGTNINGE

Umiddelbart efter Besættelsen blev villaerne i en kortere periode benyttet til baltiske flygtninge, som ikke blev betragtet som tyske krigsflygtninge og dermed havde lidt bedre vilkår. Flere fra denne gruppe forsøgte at flygte til Sverige fra Sletten af frygt for at blive udleveret til Sovjetunionen. Dette skete bl.a. med hjælp fra den dengang berømte svømmerske Ragnhild Hveger og hendes kæreste – men det er en helt anden historie.

Fra maj 1948 kunne »Tjørnebakken« åbne som sommerpension med C. Bergstrøm som vært, en dygtig køkkenchef og rutebil lige til døren. Kort efter fulgte »Strandhøj« med som pension.

LITTERATURHENVISNINGER

- Die Brücke im Norden, 1943-44, nr 1-13 – Alle citater er hentet fra børnenes breve i dette tidsskrift. Det samme gælder fotos, hvor ikke andet er anført.
- Klaus H. Bollmann: Dänemark die besonderswerte KLV (Bremen, 1993)
- Kirsten Lyloff: Barn eller fjende? Uledsagede tyske flygtningebørn i Danmark 1945-1949 (2006) – Ph.d.-afhandling.
- Af en Forræders Papirer (1943), heri s. 55-57 kapitel VIII: Ved Vejen laa et Hus
Bogen findes digitaliseret i Det Kongelige Bibliotek og kan gratis hentes ned derfra.

PROGRAM

**FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING
FORÅR 2025**

INFO OM TILMELDING OG DELTAGERBETALING

Kun arrangementet den 21. juni kræver tilmelding. Øvrige arrangementer kræver ikke tilmelding. Alle arrangementerne i foråret 2025 er gratis for medlemmer, men for ikke-medlemmer forudbetales kr. 50,- pr. gang, gerne via MobilePay til nr. 250090 eller bankoverførsel til reg.nr. 1551 konto nr. 1560611.

"FREDERIK 5., DEN ELSKVÆRDIGE EUROPÆER" - FOREDRAG VED SØREN MENTZ, MUSEUMSLEDER, PH.D.

Tidspunkt: Tirsdag den 28. januar 2025 kl. 19.30

Sted: Lindehuset, Jernbanegade 28b, Fredensborg

Museumsinspektør Søren Mentz, Museum Amager, fortæller om Kong Frederik 5 - en af Danmarks glemte konger. Han er i dag mest kendt for sine mange elskerinder og umådeholdne alkoholforbrug - og senest for en gipsbuste, som blev kastet i havnen som led i en påstået kunstaktion. Hvad de færreste ved er, at Frederik 5. var en folkelig monark med et europæisk udsyn, som sendte en videnskabelig ekspedition til Den Arabiske Halvø, oprettede handelsmissioner i Indien og kronkolonier i Vestindien - alt sammen for at skabe ny viden om fremmede folkeslag og økonomisk vækst i Danmark. Det var i hans regeringsperiode fra 1746 til 1766 at købmændene blev rige, borgerskabet diskuterede, København blomstrede - og landet tilegnede sig oplysningstidens internationale udsyn. Foredraget er baseret på Søren Mentz' anmelderroste biografi om 'Den elskværdige europæer' - den første biografi om Frederik 5. og årets historiske bogudgivelse i 2024.

GENERALFORSAMLING – MED EFTERFØLGENDE FOREDRAG

Tidspunkt: Torsdag den 27. februar 2025 kl. 19.30

Sted: KulturStationen, Humlebæk Center 44, Humlebæk

Den formelle indkaldelse til generalforsamlingen sker med 3 ugers varsel på foreningens hjemmeside.

Foredrag af Bo Hilsted: "Fra Humlebæk til Verona" – en fortælling om foreningsliv i Humlebæk før og nu. Bo Hilsted har en baggrund som træner og leder i Humlebæk Boldklub i 35 år, sportsmedarbejder for Helsingør Dagblad og Uge-Nyt samt medlem af Byrådet i Kommunen fra 2010-22. Arbejder som gymnasielærer på Rungsted Gymnasium.

DEN KONGELIGE LIVGARDE OG FREDENSBORG

Tidspunkt: Tirsdag den 18. marts 2025 kl. 19.30

**Sted: Fredensborg Bibliotek, mødesal B
Jernbanegade 3, 3480 Fredensborg**

Den Kgl. Livgarde er en arbejdsplads, der ubrudt siden 1658 har været, og stadig er tilstede ved royale begivenheder, statsbesøg, festligheder og krige – og som stadig har vagten ved slottet i Fredensborg.

Kom og hør om det stykke Danmarkshistorie, der stadig går gennem Fredensborg by, med verdens næstældste, endnu eksisterende orkester Musikkorpsen i front for vagtskiftet – når regenten bor på slottet.

Til at fortælle historien om Den Kgl. Livgarde før og nu, om de lange ubrudte traditioner, parader og uniformer, musik til tafler og meget andet, har vi været så heldige, at få lov at låne både leder af Livgardens Historiske Samling Eric Bourgois og Stabstambour Søren Rønløv.

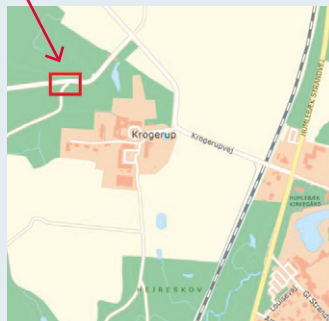
KROGERUP, FRA BAROKPARK TIL STATSSKOV

Tidspunkt: Søndag den 13. april 2025 kl. 10–12

Mødested: P-plads ved Krogerupvej, se rød firkant på kortet

Gåtur med skovløber Carsten Carstensen.

Krogerup Højskole er placeret i en smuk, gammel herregårdspark fyldt med høje og stolte træer – nogle af dem har stået der i mere end 500 år. I 1700-tallet var Krogerups park en fin barokhave og senere i 1800-tallet blev den omlagt til klassisk engelsk parkanlæg, som man stadig i dag kan ane resterne fra. På grund af stedets historie er store dele af parken fredet i dag. Vi får også mulighed for at se resterne af en iskælder og en gammel teglovn.

Turen er på ca 2 timer og efterfølgende byder Foreningen på en kop "bagagerums-kaffe og en småkage" på parkeringspladsen. Hvis vejret er meget dårligt kan turen blive aflyst, men vi giver i så fald besked. Tag sko og tøj på efter vejrforholdene – så går det nok!

BUSTUR I FREDENSBORG KOMMUNE

– MED LEDEREN AF LOKALHISTORISK ARKIV SOM GUIDE

Tidspunkt: Lørdag den 21. juni 2025 kl. 14–16

Mødested: Fredensborg Rådhus, Egevangen 3 B, 2980 Kokkedal

Med kommunens lokalhistoriske arkivar, Marie Amstrup Møller som guide tager vi på bustur rundt i hele kommunen. Undervejs skal vi opleve historiens vingesus, når Marie fortæller om de fire bysamfund og landområdernes historier krydret med små anekdoter.

Vi kommer vidt omkring fra Istiden over Svenske Krigene og til nutiden og skal høre historier om alt fra kongehus og klædefabrikker til bondeoprør og befolkningsvækst.

Bussen har 50 pladser, så tilmelding er nødvendig. Tilmelding skal ske pr. mail til kasserer Poul Christensen, fredhumlelokalhist@gmail.com senest 16. juni.

MEDLEMSKONTINGENT 2025

Medlemskontingentet for perioden 01.01. – 31.12. 2025 udgør kr. 185,00

Indbetaling skal ske senest den 20. februar 2025 ved:

Bankoverførsel til foreningens bankkonto reg.nr. 1551 konto nr. 1560611

Eller via MobilePay til nr. 250090

Ved indbetalingen anføres venligst medlemsnummer, som fremgår af adresselabel på bladets bagside.

Endelig er der mulighed for at betale på et af foreningens møder – dog senest ved foreningens generalforsamling.

Med venlig hilsen

Kassereren

INDMELDELSE

Jeg ønsker at blive medlem af

Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening

Kontingent er i 2025: 185,- kr.

Navn: _____

Adresse: _____

Postnr.: _____ By: _____

E-mail: _____

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens kasserer Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg (tlf. 51 37 42 47) eller via foreningens hjemmeside: www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk hvor foreningens vedtægter også kan findes.

MARIE HAMMER – EN USÆDVANLIG KVINDE

Af Marie Amstrup Møller, Arkivar, Fredensborg Arkiverne

Hvad har kontinentalpladernes bevægelse med Vejenbrød at gøre? Umiddelbart ikke særlig meget, og så alligevel. For det var på Løvbjerggaard i Vejenbrød, at videnskabskvinden Marie Hammer (1907-2002) voksede op i midten af en søskendeflok på otte. Senere uddannede hun sig i zoologi, og efter sin studietid kastede hun sig over at studere noget så uanseeligt som mosmider. Gennem denne forskning beviste hun, at verdens kontinenter engang har været en samlet landmasse, som i løbet af millioner af år har bevæget sig fra hinanden.

BARNDOM OG SKOLEGANG

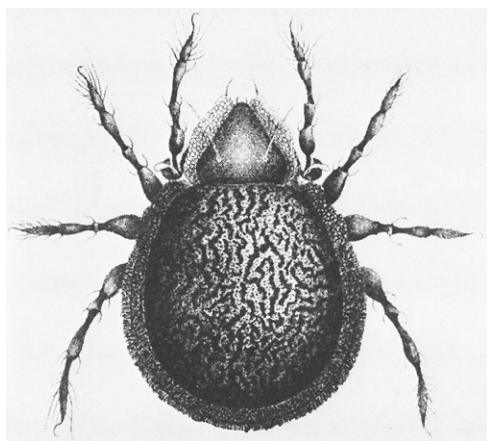
Den videnskabelige interesse havde hun ikke fra fremmede. Hendes far, Dr. Phil. Niels Rasmus Jørgensen, sørgede for at børnene allerede i en tidlig alder fik en interesse for bøgerne. Han lod dem komme ind i sit bibliotek om søndagen, og han tog dem med på opdagelse i Malmmosen i Holte, hvor familien boede i Maries tidligste barndomsår.

MARIE, AASE OG INGER MARGRETHE I
ROEMARKEN. LØVBJERGGAARD CA. 1925

Da første verdenskrig brød ud fik familien Jørgensen svært ved at brødføde den store børneflokk. For at opnå en større grad af selvforsyning købte familien Løvbjerggaard i Vejenbrød. Børnene hjalp til på gården og lærte fra en tidlig alder at tage fat i roemarken. De to ældste søstre kom på Rungsted Statsskole, men der var ikke råd til at sende de yngre afsted også. Marie, hendes tvillingesøster Aase og storesøsteren Inger Margrethe kom alle tre på Vejenbrød skole.

Marie og hendes søstre var intelligente piger og 'Bøhsken', som de kaldte den, gav dem ikke meget udfordring. I 1919 kom de også på Rungsted Statsskole. Marie klarede sig godt i skolen. Hun bestod mellemskoleeksamen med UG og studentereksamen med MG. Omkring 1920 blev forældrene skilt, og Marie Hammers mor, Alma Jørgensen blev boende med børnene på Løvbjerggaard og drev den videre alene.

MOSMIDER ER MIKROSKOPISKE DYR, DER LEVER I JORDBUNDEN. DE ER 0,2-1MM LANGE OG KAN DERFOR KNAPE SES MED DET BLOTTE ØJE. DER FINDES UTALLIGE ARTER OG MARIE HAMMER UDFØRTE DETALJEREDE TEGNINGER AF ALLE DEM HUN FANDT.

STUDIETID

Marie ville noget med sit liv, det var hun klar over. Interessen for naturen havde hun fået som barn og det var medvirkende til, at hun kastede sig over zoologien. Et studie kun ganske få kvinder på den tid valgte. Studietiden var hård økonomisk set, men Marie var fra sin barndom vant til et nøjsomt liv. Hun holdt nøje regnskab med, hvad pengene blev brugt på, det vidner den store mængde regnskabsbøger, som findes i arkivet om. Det var under studietiden, at Marie fik øjnene op for de små mikroskopiske dyr – mosmider, som lever i jordbunden. I samme periode blev hun bekendt med den tyske polarforsker og geolog Alfred Wegeners endnu ikke beviste teori om

kontinentaldriften. I 1931 fik hun et rejselegat fra Dansk-Islandsk samfund på 1000 kr., og sammen med søsteren Aase rejste hun rundt i Island i otte uger og indsamlede mosmider. Hermed var kimen til de næste 50 års forskning lagt for Maries vedkommende.

MARIE HAMMER OM BORD PÅ NORDSTJERNEN I ØSTGRØNLAND 1933.

7. THULEEKSPEDITION

I 1932 opnåede Marie Hammer en Magisterkonferens i Zoologi, men havde ikke noget arbejde i sigte. Inspireret af de mange ekspeditioner der foregik til Østgrønland i de første årtier af 1900-tallet, skrev hun til polarforskeren Knud Rasmussen og anmodede om at komme med på hans 7. Thuleekspedition. Det var ikke uden betænkeligheder, at Knud Rasmussen lod Marie få plads på ekspeditionen: Hun var lille af bygning, 26 år gammel og kvinde, og livet om bord på en båd i Nordatlanten kan til tider være barskt. Men Marie kom med. Uden løn, uden ordentlig påklædning og med udsigt til at dele telt med mændene om nødvendigt. Marie var ikke sådan at slå ud. Tøjet lånte hun sig frem til, hun havde, efter eget udsagn, ikke problemer med at følge med mændene, og i perioder sov hun på en sofa i officersmessen.

Oplevelserne i Grønland var mange. Blandt andet mødte hun piloten Charles Lindbergh og hans kone, der var på gennemflyvning for at undersøge nye

lufruter mellem USA og Europa. I et brev til søsteren Aase beretter Marie: "Vi er taget til Angmassalik for at se Lindbergh. Saa blev der ordentlig fest med stor Dansemik og hvad der ellers gaar forud med Spiritus og den Slags. (...) I det hele taget har man ikke indtryk af at det er en Expedition, man er med i. Det hele er Sjøv og Morskab." Morskab til trods fik Marie indsamlet en stor mængde jordprøver, som hun tog med hjem til videre bearbejdelse. Efter to en halv måned til søs, vendte hun i september 1933 tilbage til København.

KVINDELIG DR. PHIL

De kommende år bød på rejser rundt i hele verden, hvor Marie Hammer indsamlede jordbundsprøver og kortlagde mosmidernes verden. Men de bød også på ægteskab og børn. Marie blev gift med zoologen Ole Hammer (1911-1996) i 1936 og sammen fik de fire børn. Karen (1938), Inga (1941), Birgitte (1942) og Peder (1946). Det har unægtelig været en svær kunst at balancere livet som husmor og forsker, og i lange perioder var Marie bortrejst fra familien. I en tid hvor knap 50.000 danskere havde telefon i hjemmet, var breve den nemmeste måde at kommunikere på. Fra Maries rejser foreligger en hyppig brevveksling mellem ægtefællerne, som vidner om behovet for at dele stort og småt, selvom tusinder af kilometer skilte dem ad.

I december 1944 blev Marie Hammer Dr. Phil. Det var ganske usædvanligt for en kvinde på den tid, og det gav genlyd i alle landets aviser. Marie samlede og fik tilsendt notitser fra alle større og mindre aviser fra Skagen til Bornholm. Alle med overskrifter som 'Husmoder med tre børn får doktortitel' og 'Husmoder og Videnskabsmand'. Marie Hammer var en ganske usædvanlig kvinde. Hun var drevet af ihærdighed og troen på egne evner – selv når hun af etablerede navne som Lauge Koch blev rådet til ikke at tillægge Wegeners teori for stor betydning. Marie og Ole Hammer bosatte sig i 1961 på et lille landsted på Langstrupvej 1 i Roland, hvor Marie boede til 1999. Hun tilbragte sine sidste år på Benediktehjemmet. Ole og Marie Hammer ligger begge begravet på Asminde-rød Kirkegård.

MARIE HAMMERS ARKIV

Marie Hammer var heldigvis en fremsynet kvinde. Ikke alene lavede hun scrapbøger, hun gemte også omhyggeligt breve, bøger og dokumenter vedrørende sit liv og sin forskning, så vi i dag har et unikt indblik i hendes færd. Alt materialet afleverede hun til Fredensborg Arkiverne, hvor materialet om-

hyggeligt er bevaret for eftertiden. Næsten en hel hyldemeter fylder det – og det er ikke så lidt for en enkeltpersons arkiv. Her stod det i næsten 25 år, før forfatteren Eva Tind en dag henvendte sig med ønske om at låne det med henblik på at skrive en bog. Marie Hammers børn gav deres samtykke til udlånet og bogen 'Kvindene der samlede verden' bygger i høj grad på de oplysninger, der findes i arkivet. Efter at have været udlånt i en årrække, kom arkivalierne i efteråret 2021 hjem til arkivet igen. I 2024 blev dele af materialet igen udlånt i forbindelse med tilblivelsen af forestillingen 'Verden i mine øjne', som blev vist på Flynderupgaard i sensommeren 2024. Normalt skal der gå 75 år fra dødsdato før et personarkiv åbnes for offentligheden. Det gør sig også gældende for Marie Hammers Arkiv. Det er således ikke muligt at få adgang til arkivmaterialet på nær det, der tidligere har været publiceret. Udlån i de to ovennævnte tilfælde har kun været muligtgjort af børnenes særtilladelse.

Har du materiale eller billeder, som du mener kunne have interesse for arkivet hører vi gerne fra dig på mail: arkiverne@fredensborg.dk eller tlf: 72563333

SØRUP PRIVATSKOLE

– OG ANDRE PRIVATE SKOLER I ASMINDERØD-GRØNHOLT KOMMUNE

Af Poul Christensen

Asminderød-Grønholt Kommune har også i 1800-tallet forestået den krævede skoleundervisning af områdets børn i alderen 7-14 år. Med kommunens spredning i mindre og større landsbyer har skolerne ligget rundt om i kommunen således i Fredensborg, Asminderød, Veksebo, Grønholt, Lønholt, Langstrup, Toelt, Sletten og Dageløkke. Undervisningen har været gennemført for de krævede syv skoleår, som tidligere var fuld tilstrækkelig skoleundervisning for de fleste børn inden de skulle have en læreplads eller arbejde i huset eller i landbruget. Undervisningen på den enkelte kommunale skole er sket af kun en eller højst to lærere og klassestørrelserne har været store. Var der nogen, der havde behov for yderligere undervisning, måtte dette klares ved såkaldte latin-skoler (som fra 1903 blev til gymnasier) eller af private skoler.

Også i Asminderød-Grønholt Kommune har der været private skoler, der var etableret af forskellige årsager. De private skoler har været steder, hvor der var lang afstand til den kommunale skole, andre har været opdelt dreng- og pigeskoler og nogle for at tilbyde en udvidet undervisning.

Økonomisk har de private skoler ligesom nu været finansieret af tilskud fra kommunen, amtet og staten samt ved forældrebetaling. Tilskud fra kommunen skulle godkendes af skoledirektionen (amtsligt organ), og ofte var tilskuddet fra kommunen betinget af tilsvarende tilskud fra amtet, hvortil kom et statstilskud.

SØRUP PRIVATSKOLE

En af de skoler, der blev etableret, var Sørup Privatskole. Om dette skyldtes den relativt lange afstand til den kommunale skole, som var Asminderød Skole beliggende over for Asminderød Kirke, vides ikke. Uanset at der var såkaldte skolestier er afstanden i nutidens målestok en meget lang gåtur for et skolebarn på f.eks. syv år og næppe mange forældre har på hest fulgt børnene på vej.

SØRUPVEJ 52 – SØHOLMEHUS.

Inden Sørup Privatskole blev oprettet, fandtes der allerede en privat skole i Sørup benævnt Jomfru Andersens Skole. Denne skole eksisterede fra 1884 til ca. 1888 og formodes at være foregået fra lejede lokaler i ejendommen Sørupvej 52 – Søholmehus. Jomfru Andersen fik i 1884 tilskud fra kommunen på 30 kr.

Men at basere en skole på kun en lærer giver problemer ved sygdom. I Frederiksborg Amts Avis i december 1886 står således: *"Til fordel for privatlærerinde Andrea Andersen af Sørup, der i lang tid har været og endnu efter en operation på Diakonisse-hospitalet er hjemsogt af sygdom, vil med Justitsministeriets tilladelse et af kunstmaler Brasen i dette øjemed skænket maleri blive bortloddet".*

Resultat blev trods dette flotte forsøg, at skolen måtte lukke jf. Frederiksborg Amts Avis 3/2 1888:

Med Hensyn til Jomfru Andersens private Skole i Sørup, der ligeledes hidtil har faaet Tilskud fra Kommunekassen, fremkom Oplysning om, at Skolen er nedlagt.

Med hensyn til Jomfru Andersens private Skole i Sørup, der ligeledes hidtil har faaet Tilskud fra kommunekassen, fremkom Oplysning om, at Skolen er nedlagt.

Som erstatning herfor blev Sørup Privatskole etableret. Initiativet hertil blev taget af et interessentskab bestående af gårdejer Jørgen Hansen Jørgensen – Sønderholt, gårdejer Peder Nielsen – Hegnstrupgård, dennes bror parcellist Hans Nielsen samt parcellist Peter Sørensen. Interessentskabet lod opføre en ejendom indrettet til skoleformål. Det blev til den fortsat eksisterende ejendom Sørupvej 74 med navnet HAAGENS MINDE.

Grunden blev i 1888 udstykket fra Sønderholt. Købesummen for grunden var kr. 100. Skolebygningen blev indviet i august 1888 jf. Frederiksborg Amts Avis 28/8 1888:

Sørup Privatskole

Agtes indviet fredag den 31. august kl. 11, hvortil eleverne med pårørende samt enhver, der interesser sig for skolen, indbydes. Mandag den 3. september begynder undervisningen; anmeldelse af elever modtages af skolens bestyrelse: Gårdejer Peder Nielsen, gårdejer Jørgen Hansen Jørgensen, parcellist Hans Nielsen, parcellist Peder Sørensen, alle af Sørup, samt købmand B. Christensen, Fredensborg.

Skolen søgte i 1888 om tilskud hos kommunen på 250 kr. men fik kun bevilget 150 kr.

Af nedenstående annonce det følgende år fremgår dels hvilke værdier skolen lagde vægt på og de økonomiske krav til skolen. I Frederiksborg Amts Avis er der 4/8 1889 indrykket denne annonce:

I 1895 forsøger en række forældre at få kommunen til at drive skolen, men det så kommunen ingen grund til. Kommunens tilskud blev gradvis øget til i 1897 at udgøre 300 kr.

Skolen fortsatte tilsyneladende som privat skole frem til omkring 1901, og ejendommen blev solgt ved auktion i 1902.

ØVRIGE PRIVATE SKOLER I KOMMUNEN

Realskole i Fredensborg

Allerede fra 1870 var der i Fredensborg etableret en realskole for de dygtigste drenge. Skolen fik navn efter den lærer, der stod for undervisningen, således lærer Schack, lærer Buck, lærer H. Krag, lærer Christensen og lærer P.A. Petersen. Kommunens tilskud blev ofte betinget af, at tilskuddet blev anvendt til hele eller delvise fripladser, som blev tildelt efter kommunens valg.

Frederikke Hassenfeldts Privatskole

Skolen blev oprettet i 1880'erne og frem til 1903 var det en pigeskole rettet mod mere velhavende familier. Her blev undervist i bl.a. fransk, kunst, oldtid og litteratur. Pigerne skulle også lære at begå sig.

Eleverne kom også langvejs fra og kunne bo på skolen som pensionærer. Skolen lå på Wiedeveltsvej 8.

Håndgerningsskoler

Der fandtes fra 1880'erne en del private håndgerningsskoler, hvor piger kunne få en undervisning i for manges vedkommende deres fremtidige beskæftigelse.

Af disse skoler kan nævnes Fredensborg Håndgerningsskole, Frk. Gjølrlings Håndgerningsskole i Lønholt og Frk. Lillelunds Håndgerningsskole i Veksebo.

Lærerinde.
Til **Sorup** Privatskole søges til 1ste Septbr. en ikke alt for ung, kristelig Kvinde, helst af Bondestanden, eller i hvert Fald vant til at undervise paa Landet; der undervises i de for Almueskolen normerede Fag, Drengene til 10 Aar, Piger til Konfirmationen, disse sidste tillige i Haandarbejde. Lønnen er 350 Kr. aarlig, 50 Kr. til Brændsel, samt fri Bolig (2 Værelser og Kjøkken) med Have. Andragender om Pladsen bedes tilsendt Gaardejer P. Nielsen, **Sorup** pr. Fredensborg, i Løbet af 8 Dage.

BESTYRELSEN

Formand:	Else Mariager, Fredensborg <i>fredhumlelokalhist@gmail.com</i>
Næstformand:	Tora Ribers, Fredensborg
Kasserer:	Poul Christensen, Fredensborg <i>fredhumlelokalhist@gmail.com</i>
Sekretær:	Annette Engelstoft, Humlebæk
Redaktør:	Jeppe Tom-Petersen, Humlebæk
Menigt medlem:	Lars Trudsø, Humlebæk Tina Pauli, Fredensborg
Suppleant:	Heidi Ølgaard, Humlebæk Anni Blem, Fredensborg
Observatør:	Aksel Bjørke, Fredensborg
